

*К.В. Соколова, канд. філос. наук, О.Г. Свириденко
(Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля)*

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ Й ВИКОРИСТАННЯ ПОСІБНИКА «ПОДАЄМО СТАТИСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ АНГЛІЙСЬКОЮ» В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглянуто особливості побудови посібника “Подаємо статистичні матеріали англійською”, який орієнтований на розвиток та формування базових навичок побудови й опису різних видів графіків та активізацію й розширення відповідного лексичного запасу студентів для аналізу статистичної інформації, у тому числі графічної, англійською мовою. У статті також висвітлена необхідність практичного використання матеріалів даного посібника в межах професійно-орієнтованого навчання студентів економічних спеціальностей як невід’ємної частки в опануванні іншомовного ділового спілкування.

Ключові слова: професійно-орієнтоване навчання, статистичні данні, комплекс вправ.

Сучасне інформаційне суспільство неминуче потребує все більш високого рівня володіння іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування, із метою вирішення проблеми міжкультурної комунікації та взаєморозуміння учасників спілкування.

Нові соціальні та економічні умови під впливом прогресуючої глобалізації вимагають необхідності пошуку ефективних шляхів навчання майбутніх спеціалістів, для яких володіння іноземною мовою є необхідною умовою їх професіоналізму, що дозволяє працювати з інформацією доступною світовому товариству. Зміст та технології процесу навчання іноземної мови (англійської) у немовному виші повинні безумовно відображати цілі та задачі підготовки фахівця з урахуванням специфіки його майбутньої професійної діяльності [1].

Проблема професійної іншомовної освіти є достатньо актуальною й не повністю вирішеною, незважаючи на достатньо активну увагу деяких немовних вищих навчальних закладів до вивчення іноземної мови в контексті професійно-орієнтованого навчання.

У зв’язку з цим формування необхідних навичок для навчання презентації статистичних даних англійською мовою в контексті професійної підготовки майбутніх економістів повинно бути невід’ємною часткою в опануванні іншомовного ділового спілкування.

Формування професійної компетенції у студентів економічних спеціальностей за допомогою запропонованого навчального посібника з використанням методів навчання використання графічних таблиць та статистичних даних у вигляді графіків є досить інноваційним підходом щодо навчання англійської мови у студентів немовних спеціальностей.

Проблема формування англійської компетенції студентів економічних факультетів має багато різних аспектів і може бути охарактеризованою як така, що постійно потребує вдосконалення. Їй притаманна наявність деяких специфічних рис:

- перше протиріччя полягає між теоретичним і практичним відношенням до проблеми тих, кого ця проблема стосується;
- друге – між розумінням необхідності знання англійської мови сучасним економістом і його фактичним рівнем знань мови;
- третє – між розумінням необхідності використання суто економічних аспектів із застосуванням статистичних розробок у викладанні англійської мови (що в свою чергу підвищить професійну освіченість студентів і дасть можливість користування необхідними даними як для вивчення предметів за спеціальністю на англійській мові, так і презентації теми за обраною економічною тематикою англійською).

Постановка нових завдань, створення нових, більш сучасних і націлених на суто професійну підготовку студентів немовних спеціальностей методів навчання обумовили створення навчального посібника “Подаємо статистичні матеріали англійською”.

Метою даної статті є висвітлення особливостей побудови посібника “Подаємо статистичні матеріали англійською” та обґрунтування необхідності навчання навичкам опису графічної та статистичної інформації іноземною мовою (англійською).

Посібник “Подаємо статистичні матеріали англійською” дозволяє ефективно оволодіти необхідним лексичним запасом (тематичним вокабуляром) та принципами демонстрації статистичних даних англійською мовою. Світова практика доводить, що саме таблиці, графіки та діаграми допомагають чітко та лаконічно презентувати думки та ідеї в діловому глобалізованому світі.

Треба зазначити, що потреба в розробці даного матеріалу (його значущості, особливостей побудови та викладанні для майбутніх економістів) виникла в межах курсу ділової англійської мови на базі Дніпропетровського Університету ім. А. Нобеля, в якому вивченню іноземної мови (зокрема англійської) приділяється значуща увага на всіх економічних спеціальностях протягом усіх років навчання, тому питання пошуку шляхів підвищення ефективності навчання студентів немовних факультетів з метою професійної підготовки завжди є актуальним серед викладачів зазначеного ВНЗ.

Огляд сучасних підручників із ділової англійської мови показав, що навчання опису графіків та презентації статистичних даних, присутнє тією або іншою мірою в сучасних підручниках зарубіжних авторів, але як окремий фрагмент ділової комунікації, переважно у вигляді завдань для підготовки до міжнародних іспитів IELTS, BEC або рубрик присвячених презентаціям (“Focus on Academic Skills for IELTS” by O. Terry and J. Willson, Improve Your IELTS Writing Skills by Sam McCarter & Norman Whitby, “Business benchmark” by G. Brook-Hart) [2;3;4].

З урахуванням вищесказаного, було поставлене завдання розробити курс орієнтований на розвиток та формування базових навичок побудови й опису різних видів графіків та активізацію й розширення відповідного лексичного запасу студентів для аналізу статистичної інформації, у тому числі графічної, англійською мовою.

Посібник “Подаємо статистичні матеріали англійською” розрахований на студентів старших курсів економічних спеціальностей, які безпосередньо зіштовхнуться з необхідністю описувати графіки, коментувати різні показники тенденцій будь-яких змін (зростання, спаду тощо) в звітах про проходження практики, в презентаціях за професійною тематикою на державному іспиті з англійської мови та демонстрації своїх досліджень при захисті дипломних робіт англійською мовою.

Практичне значення посібника полягає в тому, що в ньому цілісно представлено та систематизовано матеріал для навчання усному та письмовому опису графічної, статистичної інформації, а також представлена відповідна система вправ. Значна увага в посібнику приділяється формуванню лексичних навичок. Посібник містить теоретичні матеріали для самостійного або колективного опрацювання студентами та практичні завдання для аудиторної або самостійної роботи.

Посібник складається з трьох розділів, кожний з яких містить сучасні теоретичні відомості та практичні завдання, що сприяють розвитку презентаційних навичок англійською мовою. Результативність формування навичок презентації статистичної інформації англійською мовою підвищується завдяки цілісній, поетапній технології навчання.

Із метою практичної реалізації було розроблено комплекс вправ для формування професійної англомовної компетенції з опорою на лексичний аспект.

Успішне навчання лексики економічної сфери може бути гарантовано тільки завдяки раціональній системі вправ, побудова яких пов'язана з вирішенням таких питань:

- 1) визначення типів і видів вправ, які повинні увійти до системи навчання лексики;

2) встановлення послідовності використання типів і видів вправ з урахуванням стадій формування і розвитку вмінь;

3) урахування позитивного взаємовпливу різних видів мовної діяльності в навчальному процесі [5].

Одним з шляхів оволодіння терміносистемою економічної сфери є читання та аналіз автентичних професійних текстів. Саме з урахуванням цього аспекту нами створювалися вправи для опанування термінологічною лексикою під час роботи з автентичними текстами.

На основі добраних текстів був створений комплекс вправ із метою вирішення професійних завдань при роботі з економічними текстами та матеріалами статистики.

Засвоєння термінологічної лексики навчального посібника починається з виконання некомунікативних вправ для набуття навичок оперування термінами й закінчується виконанням умовно-комунікативних і комунікативних вправ у межах практики усного мовлення при вирішенні комунікативних і змістовних завдань.

Такі вправи охоплюють широкий спектр завдань – від ідентифікації і номінації термінів до активного їх використання при продукуванні власних текстів на основі прочитаного. При цьому мають місце ті види мовленнєвої діяльності, які передбачають розуміння логічних зв'язків між елементами й частинами тексту, їх ієрархії і причинно-наслідкових відносин, визначення головного змісту тощо.

Тому традиційні вправи з читання тексту і відповіді на питання щодо прочитаного були трансформовані у творчі завдання комунікативного характеру.

Поділяючи думки В.Л. Скалкіна, вважаємо, що вправи мають бути змодельовані так, щоб в них містилося комунікативне завдання, а також, щоб вони могли викликати відповідні потреби в прочитанні інформативного тексту, забезпечити мотивацію студентів, стимулювати їхню мовну діяльність, вплинути на їх операційну структуру тексту, прогнозуючи можливі труднощі [6].

До таких комплексів вправ у навчальний посібник увійшли три групи вправ: *дотекстові, текстові і післятекстові*. Системне виконання таких вправ забезпечило не тільки розуміння термінологічної лексики при читанні навчальної професійної літератури з економічної тематики з метою отримання необхідної інформації, але і усвідомлене, грамотне використання лексичних одиниць сфери в спілкуванні при вирішенні завдань.

Метою дотекстових вправ є семантизація, первинне закріплення термінологічної лексики, ідентифікація і розуміння значення термінів, збагачення запасом спеціальної лексики, зняття понятійних труднощів, профілактика труднощів при подальшому виконанні комунікативних завдань. *За спрямованістю ці вправи на приймання і передачу інформації є а) рецептивними; б) рецептивно-репродуктивними невмотивованими; в) парними і фронтальними вправами зі штучною опорою, а за критеріями комунікативності – це некомунікативні вправи* (тут і далі використовується класифікація Н.К. Скляренко) [7].

Вправа

Мета: семантизація прочитаного, розпізнавання термінологічних одиниць.

Умова виконання: індивідуально, усно

Контроль: обговорення варіантів, виконання вправи в групі.

Приклад вправи: Match the paragraphs 1-5 to the pictures A-D.

Read paragraphs 1-5 below, which describe changes in company figures over six months from January to June. A quarter means three months.

1. UK SALES: When demand decreased at the start of the year, UK sales fell sharply. They remained steady until April, then rose again dramatically in the second quarter when the market improved.

2. OUTPUT: The decrease in overseas sales caused a dramatic drop in output at the Birmingham plant in the first quarter. There was a steady increase in the second when domestic sales improved.

3. STOCK LEVELS: There was a steady decrease in stock levels at the Glasgow plant in the first quarter due to the introduction of a new inventory control system. The slight increase in the second quarter was due to the rise in output.

4. PROFITS: The profits of the plastics division have fallen steadily over the last five months due to the fall in demand and increases in production costs. The slight rise in profits last month was due to the recent price increases.

5. PROFIT MARGIN: A sudden jump in the production costs of our ACME washing machine caused a drop in the profit margin in the first quarter. The margin remained the same in the second, due to a sharp fall in the costs of components.

На наступному етапі навчання термінологічної лексики, який є етапом подальшого закріплення і автоматизації вживання ЛО сфери, вирішуються завдання відображення лексики в мові і формування автоматизмів оперування з цими лексичними одиницями.

На цьому етапі виконуються проміжні текстові вправи на знаходження дефініцій з термінологічних ЛО в тексті, на побудову асоціативних зв'язків, на вміння оперувати термінами на рівні речення, надфразової єдності. Метою таких проміжних текстових вправ є орієнтація студентів на подальшу роботу із економічними матеріалами: документами статистики, графіками тощо.

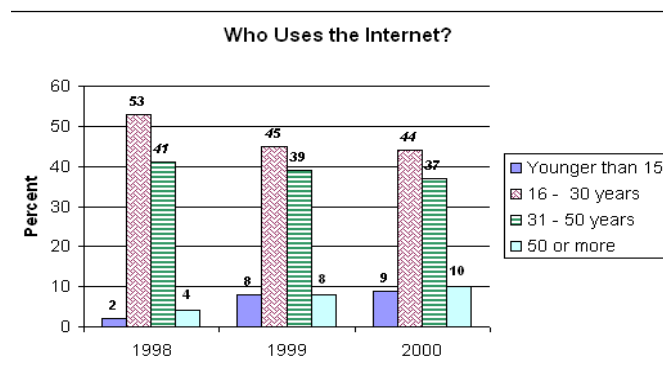
Вправа

Мета: Розширення висловлювань з термінологічною лексикою, оперування термінами на рівні речення і надфразової єдності.

Умова виконання: у парах, усно.

Контроль: обговорення у складі групи.

Приклад вправи: Complete the sentences about the percentage of Internet users by age between 1998 and 2000.

1. In 1998, less than one Internet user in twenty was _____.
2. The majority of users in 1998 were _____.
3. Children _____ for only 2% of users in 1998.
4. Between 1998 and 1999, the proportion of children using the Internet _____.
5. The percentage of older adults using the Internet _____ between 1998 and 1999.
6. Overall, there was a steady _____ in the percentage of 16-30 year olds using the Internet.
7. By 2000, older users _____ ten percent of the total number.
8. Together, children and older users comprised almost _____ of the total number of Internet users.

Важливе значення має орієнтація студента на пошук і сприйняття певної інформації в тексті, а також на автоматизацію дій з термінологічною лексикою. Виконуючи ці завдання, студенти переходять до вживання лексики на рівні автоматизму. *Такі вправи за спрямованістю дій є:* а) репродуктивними, б) рецептивно-репродуктивними мотивованими індивідуальними вправами з природною опорою; в) індивідуальними і фронтальними вправами з природною опорою а за рівнем комунікативності – умовно-комунікативними.

Вправа

Мета: активізація термінологічної лексики в складних висловлюваннях на основі текстових опор.

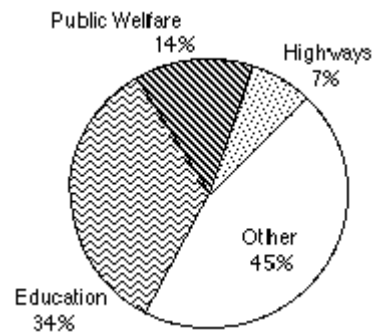
Умова виконання: у складі групи, усно.

Контроль: обговорення завдання у складі групи.

Приклад ситуації: Based on the circle graph given below, answer the following questions.

1. What type of information is being presented on this graph?
2. If the total spending is \$50,000, how much money was spent on highways?
3. Approximately how many times the amount of spending on highways is higher than the amount of spending on education?
4. Approximately what fraction of the total expenditures is spent on highways and public welfare combined?

Expenditures for State and Local Governments

Останній етап визначається як етап активізації і контролю за засвоєнням термінологічної лексики економічної сфери. На цьому етапі проходить інтеграція сформованих автоматизмів і свідоме вживання термінологічної лексики сфери в мовній діяльності студентів на основі прочитаного. Студенти виконують післятекстові вправи на вміння осмисленого оперування ЛО сфери в усній мові на рівні надфразової єдності тексту. Метою післятекстових вправ є перевірка рівня розуміння ЛО правової сфери і активізація їх вживання в подальшій післятекстовій діяльності, такій як дискусія, рольова гра, презентація.

Основними завданнями цих вправ є спонукання студентів до продукування власних монологічних і діалогічних висловлювань текстового рівня. Такі вправи стимулюють спілкування студентів з професійної проблематики тексту, що допомагає їм узагальнювати факти і критично аналізувати прочитане. Ці вправи можна охарактеризувати як рецептивно-репродуктивні, продуктивні низького і високого рівня, які передбачають наявність навчально-мовної ситуації і мотивуючого комунікативного завдання як з вербально-зоровими опорами так і без них. За критеріями комунікативності – це: а) умовно-комунікативні продуктивні мотивовані вправи з штучною опорою, що виконуються в парах або малих групах, б) комунікативні продуктивні мотивовані вправи без опор, що виконуються в парах або малих групах, в) комунікативні продуктивні мотивовані фронтальні вправи з опорою на раніше сприйняту інформацію:

Вправа

Мета: Оперування термінологічною лексикою теми на рівні надфразового єдності і тексту.

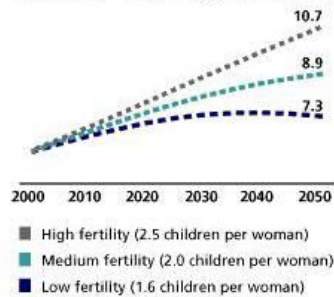
Умова виконання: у складі групи, усно, письмово.

Контроль: обговорення виконання завдання у складі групи.

Приклад ситуації: Population growth in the future

What will happen to world population if we have the same number of children as now?
Write a short description of the chart.

Future of World Population Growth: Three Scenarios, 2000 to 2050

Таким чином, у навчальному посібнику визначилися три групи вправ: 1) підготовчі, в яких відбувається семантизація, первинне закріплення лексики і усунування подальших труднощів у засвоєнні лексики сфери; 2) текстові проміжні, в яких проходить автоматизація вживання термінологічної лексики сфери; 3) післятекстові, в яких засвоєна термінологічна лексика актуалізується в мові і логічно входить в зміст спілкування.

Це означає, що засвоєння термінологічної лексики при роботі із автентичними текстами відбувається за допомогою рецепції, проходить етап відображення і веде до створення свого власного тексту. Взаємодію цих процесів забезпечує сприйняття і адекватне розуміння прочитаного, переосмислення отриманої інформації для її вираження у власних висловлюваннях. Виконання вправ за такою схемою стимулює до вдумливого читання тексту, орієнтує на виконання завдань професійного проблемного характеру, а це, у свою чергу, приводить до усвідомленого і стійкого засвоєння лексики правової сфери.

Запропонований комплекс вправ у навчальному посібнику для навчання студентів немовних ВНЗ лексики економічної сфери при опрацюванні автентичних текстів разом з методичними прийомами і формами роботи на заняттях з ділової іноземної мови здатний забезпечити якісну підготовку фахівців в такій сфері, як економічна, розвинути професійну компетенцію студентів, допомогти їм в самостійній роботі при обробці суто економічних інформаційних джерел, вирішити проблему критичного осмислення і творчого використання отриманої інформації в рамках спілкування англійською мовою.

Список літератури:

1. Сальная Л. К. Обучение профессионально-ориентированному иноязычному общению: монография / Л. К. Сальная. – Технологический институт Южного федерального университета. – Таганрог, 2009. – 176 с.
2. Terry, O. and Willson, J. “Focus on Academic Skills for IELTS”. – Longman, 2004.
3. McCarter, S. and Whitby, N. Improve Your IELTS Writing Skills. – Macmillan, 2007.
4. Brook-Hart, G. Business benchmark. – Cambridge University Press, 2007.
5. Семенчук Ю.О. Комплекс вправ для навчання студентів економічних спеціальностей англійської термінологічної лексики / Ю.О. Семенчук // Іноземні мови. – 2004. – №3. – С.24-32.
6. Скалкин Л.В. Коммуникативные упражнения на английском языке / В. Л. Скалкин. – М.: Просвещение, 1983. – 127 с.
7. Складенко Н.К. Формування соціокультурної компетенції учнів за навчально-методичними комплексами серії English through Communication / Н. К. Складенко, Л. П. Голованчук // Іноземні мови. – 2003. – №2. – С. 9-10.
8. Тарнопольский О.Б. Методика обучения английскому языку для делового общения / О. Б.Тарнопольский, С. П. Кожушко. – Киев : Ленвит, 2004. – 192 с.

**ОСОБЕННОСТИ СТРУКТУРЫ ПОСОБИЯ
«ПРЕДСТАВЛЯЕМ СТАТИСТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ НА АНГЛИЙСКОМ»
В РАМКАХ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ
СТУДЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ**

В данной статье рассматриваются особенности структуры «Представляем статистические материалы на английском», которое разработано с целью развития и формирования базовых навыков построения и описание различных видов графиков, а также активизацию и увеличение соответствующего лексического запаса студентов для анализа статистической информации, в том числе и графической, на английском языке. В статье также рассматривается необходимость практического применения материалов этого курса в рамках профессионально-ориентированного обучения студентов экономических специальностей как неотъемлемой части в овладении иноязычным деловым общением.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное обучение, статистические данные, комплекс упражнений.

K. V. Sokolova, O. G. Svyrydenko

**PECULIARITIES OF STRUCTURE OF “PRESENTING STATISTICS IN ENGLISH”
TEXTBOOK IN PROFESSIONAL TRAINING
OF STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALITIES**

The structural peculiarities of “Presenting Statistics in English” textbook aimed at formation and development of various graphs description skills as well as vocabulary activation and extension in order to analyze statistic information have been considered in the article; solid grounds concerning the necessity of the above mentioned course application in terms of professional teaching of future economists have been given.

Key words: professional teaching, statistic information, set of exercises.

